

De plannen van het Goois Natuurreservaat (GNR) om de begrazing van de Gooise heidevelden verder uit te breiden, hebben in de afgelopen maanden op vele fronten tot verhitte discussies geleid. Gooise vogelaars hebben zich in deze discussie niet onbetuigd gelaten, want de komst van meer Charolais-runderen heeft mogelijk ook effecten op de vogelstand. Positief of negatief? Daarover verschillen de meningen. In deze Korhaan de visie van enkele van onze leden.

Jeroen Brandjes

Beheer Gooise heidevelden: Hekkenwerk of Gekkenwerk?

Hoewel het Goois Natuurreservaat (GNR) vooral in hondebezitters het merendeel van zijn tegenstanders ziet inzake de omheining en runderbegrazing van de Bussumer- en Westerheide, stel ook ik als bioloog en niet-hondebezitter, vragen bij de primaire noodzaak van dit project en dan met name met betrekking tot de argumentvoering ervan door het GNR en de Vogelwerkgroep (VWG) Het Gooi en Omstreken.

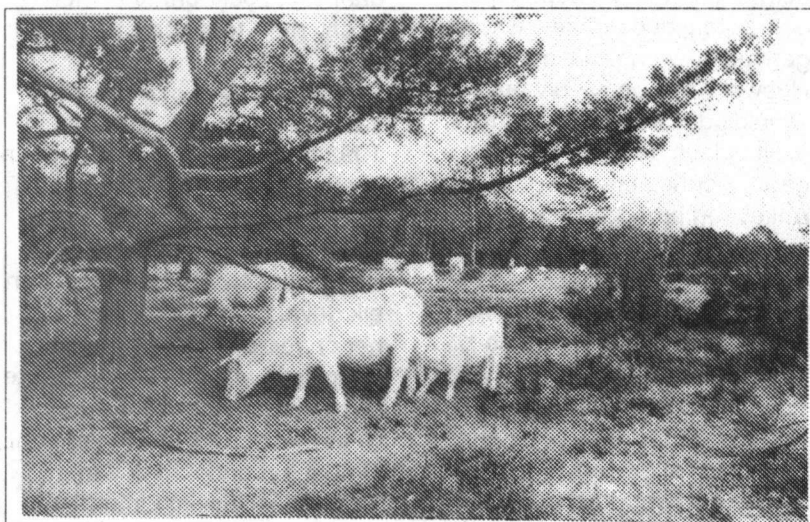
Op de onlangs gehouden voorlichtingsavonden van het GNR werd bij de verdediging van de gunstige effecten van runderbegrazing door het GNR gerefereerd aan het zogenaamde succes van runderbegrazing op de reeds eerder (winter 1989/90) afgerasterde Zuiderheide. Deze gunstige effecten zouden passen binnen de doelstelling van het GNR om de oude natuurlijke waarden van de Gooise heidevelden terug te krijgen en te behouden.

Om de arbitraire keuzen die hierbij gemaakt zijn te verdedigen, omzeilden de "deskundigen" elke democratische inspraak van belanghebbenden vakkundig, door middel van het onware argument dat begrazingsbeheer noodzakelijk is om het ecosysteem in zijn

functionaliteit te redden. Het ecosysteem wordt echter niet in zijn functioneren geschaad, anders was het oorspronkelijke Gooise ecosysteem, dat immers verlost en heideloos was, een niet-optimaal functionerend systeem en dan zou bijvoorbeeld de soortenarme toendra een minder goed functionerend ecosysteem zijn dan het soortenrijke tropisch regenwoud. Het GNR wil slechts onwenselijke veranderingen van het ecosysteem (vergrassing, verbossing, verdwijning van karakteristieke flora en fauna) tegengaan.

ESTHETICA

De mens is door zijn gevoel voor esthetica geneigd om een grotere biodiversiteit te relateren aan een beter ecosysteem. Terrecht, maar niet als subjectief argument te gebruiken in een moeilijk maatschappelijk vraagstuk, waar met het oog op de verschillende belangengroepen en noodzakelijkheid ook objectiviteit een rol moet spelen. Daar komt bij dat het positieve effect van runderbegrazing op de Zuiderheide mijns inziens op nogal propagandistische wijze wordt overtrokken en daarom runderbegrazing als beheersvorm voor de gehele Bussumer-

Charolaisrunderen op de Zuiderheide

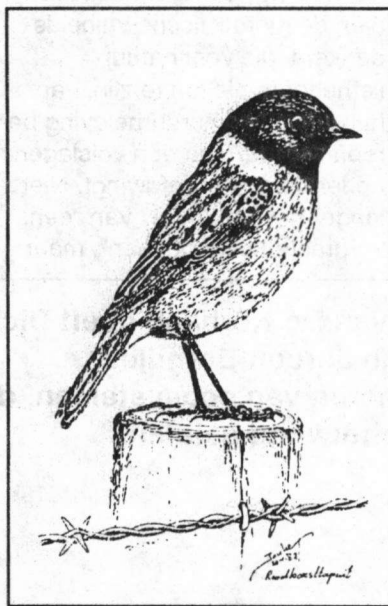
en Westerheide niet in zijn doelstelling rechtvaardigt, met als voornaamste reden dat de bredere context van de "gunstige effecten" vergeten of niet genoemd wordt.

Zo is in aansluiting op de afrastering van de Zuiderheide dit gebied door de VWG op broedvogels geïnventariseerd (1990). Er werd een positief effect gevonden op de broedvogelbestanden van enkele karakteristieke heidevogelsoorten: Boomleeuwerik, Roodborsttapuit en Boompieper. Deze soorten komen alle drie ook voor op de Bussumer- en Westerheide. Roodborsttapuit en Boompieper zelfs talrijker. Deze laatste twee soorten dulden vergrassing en hechten meer waarde aan bremstruiken, opslag van boompjes als zangposten en een gevarieerde landschapsstructuur, dan aan een "schone", paarse heide. De Boomleeuwerik is gevoelig voor strenge winters, wat terug te vinden is in sterke aantalsfluctuaties op lange termijn. Het gecreëerde open heidelandschap van de Zuiderheide past goed op het voorkeursbiotoop van de Boom-

leeuwerik, maar het GNR zou de Boomleeuwerik als belangrijkste troef wat vogels betreft waarschijnlijk kwijt zijn geweest als 1987/'88, '88/'89 en '89/'90 geen zachte winters geweest waren. Overigens deert recreatiedruk Roodborsttapuiten en Boomleeuweriken, die er (nota bene als grondbroeders) regelmatig in slagen hun jongen groot te brengen op de drukste delen van de heideterreinen en op de knooppunten van fiets- en wandelpaden, weinig.

De meerderheid van de in de jaren zestig voor het Gooi karakteristieke heidevogelsoorten (Korhoen, Patrijs, Nachtzwaluw, Wulp, Tapuit en Geelgors) is sindsdien verdwenen en ook tij-

dens de inventarisatie van de "nieuwe" Zuiderheide in 1990, niet aangetroffen. De eisen die deze soorten stellen aan hun favoriete type heidelandschap (een hoge kruidlaag, hoog opgaande opslag als dekking, afwisselend, open naaldhout met heide als ondergroei, heidevelden met voldoende oude heidestruiken en opslag, afwe-

Roodborsttapuit

zigheid van mens, hond, paard en vooral ook rund, etc.) komen niet overeen met het door runderbegrazing gecreëerde landschap van de Zuiderheide. Bovendien is runderbegrazing ongunstig gebleken voor bepaalde eiwitrijke insecten, die het noodzakelijke voedsel vormen voor vele jonge vogels. Vandaar dat deze soorten niet als broedvogel zijn teruggekeerd en dat ook in de toekomst waarschijnlijk niet zullen doen. Overigens zullen minder mobiele organismen dan vogels nauwelijks baat hebben bij afrastering en runderbegrazing. Dergelijke soorten zijn vooral door versnippering van hun leefgebied blijvend verdwenen van de

Gooise heidevelden. Door het creëren van een goede ecologische infrastructuur, bijvoorbeeld met ongecultiveerde wegbermen, houtwallen, natuurlijke spoorwegtaluds en verbindingsgoten door asfaltwegen (met verkeersroosters i.p.v. wildroosters), kunnen deze dieren mogelijk de weg terug vinden vanuit kleine verafgelegen restpopulaties naar de centrale heidevelden.

KOSTEN/BATEN

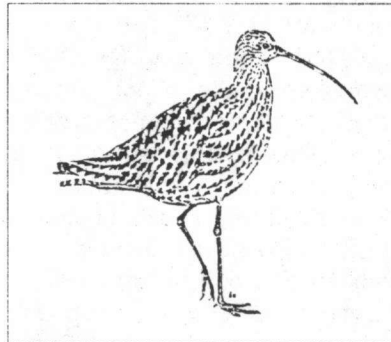
Het veel duurdere hekwerk plaatsen en een stel halftamme, mestproducerende (vergrassing!) koeien aan hun lot overlaten, helpt niet afdoende bij het terugkrijgen van de "oude natuurwaarden". Het voorkomen van Zandhagedissen en vele vlindersoorten (Bruine eikepage, Sleedoornpage, etc.) behoort daarom op de Zuiderheide nog altijd tot het verleden en er is geen reden om aan te nemen dat het de Bussumer- en Westerheide in geval van afrastering anders zal vergaan. De kosten wegen niet op tegen de baten.

In dit verband moet ook een ander kostenplaatje genoemd worden. Als de groene bosstrook rond de centrale open heidevelden door het GNR wordt ingericht op vrije recreatie o.a. door sterke uitbreiding van het padenstelsel (wat voor de heidevelden altijd als bedreigende factor voor natuurwaarden wordt beschouwd), dan zal de druk op de natuur hier onvermijdelijk toenemen. Voor Reeën, Vossen en andere zoogdieren in dit smalle traject ontstaat bij verstoring een hachelijke situatie (of het hek in, of de bebouwde kom in of de wildroosters in) en ook het voorkomen van vele vogelsoorten waaronder Havik, Sperwer, Grote bonte specht, Kuifmees, maar ook de zeldzamere Fluit-

en zelfs de bedreigde Gekraagde roodstaart en Groene specht, komt door deze actie op de tocht te staan. Ook de runderen kunnen slechts over een onnatuurlijk beperkt traject migreren, waardoor de dichtheid aan grote grazers in een ecosysteem, dat overigens al eeuwen zonder Wisenten en Oerossen verder geëvolueerd is, gemakkelijk te groot kan zijn. Locale "ecorampen" kunnen daarvan het gevolg zijn, zoals in een eveneens afgerasterd gedeelte van de duinen bij Den Haag (250 ha), waar 15 paarden en 7 koeien minimaal 1325 jonge vogels platgetrapt hebben.

Tenslotte bezit juist de natuurlijke overgangszone van een open heideterrein naar een gesloten bossysteem een belangrijke overlappingsfunctie, die de ecologische eenheid van het totale gebied waarborgt. Het is daarom curieus dat juist deze rijkste zone van het Bussumer- en Westerheidecomplex uitverkoren is als traject voor een eigentijds (!) hekwerk, dat bovendien de moralistische vrijheidsdenkers, die veel natuurliefhebbers plegen te zijn, van hun vorm van natuurbeleving berooft en daarmee een volslagen ander denkbeeld afdwingt. Niet langer het denkbeeld van "een vergraste heide opgaan", maar

dat van "een heidepark ingaan". Mijn vraag is waar het GNR het recht vandaan haalt om de democratie te ondermijnen zonder een ecologisch gegronde en vooral objectieve noodzaak tot runderbegrazing aan te wijzen.

Wulp